

Design, innovasjon og demokrati

- om framveksten av forskernettverket *DesignDialog*

Liv Merete Nielsen

Våre hverdagsomgivelser er designet.¹ ”Noen” har bestemt hvor veiene skal gå, hvor husene skal stå, og ”noen” har bestemt hvordan T-banen skal se ut og hvordan utsmykningen på jobben skal være. Beslutningene om våre fysiske omgivelser fattes lenge før veien og huset bygges, før bussen eller sofaen produseres – de fattes på basis av tegninger og visuelle representasjoner. De som forstår disse todimensjonale representasjonene har en kompetanse som gir dem innflytelse over vår hverdag (Nielsen 2000). De uten denne kompetansen mangler reell mulighet for demokratisk brukermedvirkning i slike saker.

Avisene presenterer ofte eksempler på hvordan vanlige folk føler seg overkjørt av ”smarte” utbyggere. Ikke engang politikerne som fatter beslutningene om hvordan våre byer og tettsteder skal se ut, forstår alltid konsekvensene av hva de bestemmer. Byplanpolitiker Grete Horntvedt så med forferdelse hva politikerne hadde vedtatt da Hotell Opera reise seg i Bjørvika i august 2000. ”Når jeg ser hvordan bygget faktisk blir, skulle jeg ønske at vi aldri hadde tillatt det, sier Grete Horntvedt (h). - En ting er å se tegninger og planer. Det blir noe helt annet å se bygget i virkeligheten.”

¹ Design benyttes her som et samlebegrep for design, kunst og arkitektur

(Lundgaard 2000). I ettertid har Horntvedt forsikret oss om at hun forsto tegningene – det var hennes politikerkolleger som ikke forsto konsekvensene av dem (Nielsen 2002). Angrende politikere og sinte innbyggere finner vi over hele landet, vi har liknende eksempler fra Tromsø og Trondheim.

Det som er urovekkende er ikke at politikere, arkitekter og innbyggere er uenige om utforming av vårt miljø, men at uenigheten ofte bygger på manglende visuell kompetanse for å forstå grunnlagsdokumentene som vedtak bygger på. Det gir enkelte grupper større makt enn systemet er ment å gi dem.

Gap mellom demokratisk intensjon og praksis

Våre bygde omgivelser angår oss alle, og i vårt vestlige demokrati har alle en teoretisk mulighet til å fremme sine synspunkter. Vedtak om hvordan byen eller tettstedet skal utvikle seg, fattes av folkevalgte politikere. På intensjonsplan synes det å være konsensus om denne demokratiske ordning fra arkitekter, politikere, byråkrater og brukere. Men dersom det bare er arkitektene og utbyggerne som har kunnskaper og forutsetninger for å artikulere sine argumenter med utgangspunkt i prosjekteringstegningene, er det et gap mellom den demokratiske intensjonen og praksis. Dette gap bygger blant annet på manglende kunnskap hos den ene av partene, de uten designfaglig kompetanse, og dermed grunnlag for mer eller mindre bevisst maktutøvelse fra utbyggere og profesjonelle yrkesutøvere.

I lys av dette er det kanskje ikke så rart at naboer, ofte med høy utdanning, blir forferdet når de ser nabobygget reise seg. ”- Det var ikke slik jeg trodde det skulle bli.” Når argumentene de benytter avfeies som dårlige, føler de seg lurte. Dette er kanskje en av grunnene til at debatter mellom naboer og utbyggere blir så følelsesladede, slik vi har sett i den senere tids debatter i Oslo (Lundgaard 2004). De som hevder at naboprotester mest handler om konservativ frykt for alt nytt, forenkler nok noe. Maktesløsheten i møte med et system der beslutninger ikke fattes på bakgrunn av ord og tall alene, men på visuelle representasjoner, kan være smertefull. Dette setter søkelys på hva som er grunnleggende ferdigheter i morgendagens skole – det er ikke lenger bare tall og bokstaver – men også visuelle representasjoner.

***DesignDialog* – tetter gapet**

Det er blant annet dette gapet, mellom demokratisk intensjon og opplevd virkelighet, som forskernettverket *DesignDialog* ønsker å belyse. Et av målene for *DesignDialog* er å utvikle kunnskap som kan bidra til å bedre forutsetningene for en konstruktiv dialog om design, slik at profesjonelle, lekfolk og de avgjørende instanser kan bidra til innovasjon og delta i en mer demokratisk prosess. En slik målsetning krever studier av ulike tema med ulike innfallsvinkler.

Det gap som er beskrevet over, har sannsynligvis sin bakgrunn i at vi har et skole-system som ensidig vektlegger lesing, skriving og regning som grunnleggende ferdigheter for å kunne delta i demokratiske prosesser. Design og visuell kommunikasjon betraktes ofte som ”kos” i grunnskolen, ikke som kunnskap det er viktig å lære. Fravær av kritisk og relevant forskning er en av grunnene til at faget forming i grunnskolen i så mange år var preget av ”psykologisering” (Nielsen 2000). Pedagogisk forskning knyttet til barns individuelle tegneutvikling (Lowenfeld og Brittain 1973) har hatt stor innvirkning på utdanningen av lærere, og dermed praksis i grunnskolen. I USA kom oppgjøret med den ”psykologiserende” tradisjonen i 1977 med Brent og Marjorie Wilson. Det var en indirekte konsekvens av at doktorgradsprogrammet ved *Pennsylvania State University*, ble åpnet for praktiserende lærere innen kunstfeltet i 1951 (Wilson 2001). Forskning utvikler kunnskap, og kunnskap er makt. Derfor står studier av utdanning innen design, fra grunnskole til høgskole, sentralt i *DesignDialog*.

Det er ikke bare på skolen vi lærer. Vår kunnskap og våre holdninger utvikles også i de *communities of practice* vi fungerer i til daglig (Wenger 1998). For å kunne avdekke hva som hemmer og hva som fremmer konstruktiv dialog om design og arkitektur, er det også nødvendig å studere hva som skjer i konkrete designprosesser i private bedrifter og offentlige etater. På samme måte er den offentlige debatt, slik vi kjenner den gjennom blant annet aviser, tidsskrifter og TV, en viktig faktor i formidlingen av kunnskap om og holdninger til design og arkitektur. Studier av offentlig dialog om design er derfor en viktig del av nettverkets forskningsfelt. Dette kan oppsummeres i følgende tre forskningsområder:

- 1) Studier av dialog om design i bedrifter
- 2) Studier av utdanning innen design
- 3) Studier av offentlig dialog om design

Det ligger en forventet synergieffekt i å se sammenhengen mellom disse tre forskningsområdene i *DesignDialog*.

1) Studier av dialog om design i bedrifter

Når hus skal bygges er det vanlig at arkitekter benyttes for å designe huset. Ved produksjon av varer i små og mellomstore bedrifter er imidlertid tendensen at norske bedriftseiere er svært tilbakeholdne med å benytte designere. Design blir ofte sett på som en unødvendig ekstrautgift. Men teknologisk innsikt og kompetanse er ikke lenger tilstrekkelig for å lykkes med nye produkter. Allerede i 1988 konkluderte den offentlige utredningen ”Med viten og vilje” med at Norge måtte satse på foredling og kunnskapsproduksjon fremfor ensidig råvareproduksjon.

I 2000 nedsatte *Handels- og Næringsdepartementet* et utvalg for å fremme design i norsk næringsliv. Dette var et ledd i å fremme utviklingen av et vellykket og innovativt næringsliv. Handlingsplanen; ”Design som drivkraft for norsk nærings-

liv”, ble imidlertid ikke fulgt opp med tilstrekkelige bevilgninger. Bare 3 millioner ble avsatt til dette i budsjettet for 2001, til tross for at det i handlingsplanen ble anbefalt en bevilgning på 25 millioner kroner (Gundersen 2001). Politikerne var tydeligvis ikke mottakelige for argumentasjonen i handlingsplanen. Men i den senere tid er det på nytt satt fokus på viktigheten av innovasjon, næringsliv og utdanning (Clemet et al. 2004, HND 2003).

En suksessfull designprosess består av mer enn dyktige designere, den krever også designkompetente klienter (Nielsen 2003). Før et prosjekt, privat eller offentlig, blir satt i gang må ”noen” ta en avgjørelse om å involvere designere. Denne ”noen” kan være en politiker, et komitémedlem, en forretningsmann eller en ansatt, ofte lekfolk når det er snakk om designkvalifikasjoner. Derfor er utviklingen av innovasjon og designkvalitet i bedriftene nært knyttet til skoleverkets prioriteringer.

2) Studier av utdanning innen design

I dag vet vi forholdsvis lite om hvilke holdninger som formidles innen profesjonsutdanningene i designfag. Det gjelder både utdanning av arkitekter og designere, men også av de som har ansvar for å utdanne allmennheten innen visuell kommunikasjon - lærerutdannere i faget *Kunst og håndverk*. Disse profesjonsutdanningene har ansvar for sentrale samfunnsoppgaver som har stor innvirkning på enkeltpersoners liv og deres forutsetninger for demokratisk deltakelse i et samfunn som stadig oftere fatter avgjørelser på basis av visuelle representasjoner. Utdanningen av designere, arkitekter og lærere innen designfag er i dag hovedsakelig tradisjonsbasert og mangler forskning som muliggjør forskningsbasert utdanning. Forskningsprosjektene til Marte Gulliksen og Karen Brønne² vil bidra til økt innsikt om faglige prioriteringer, kunnskapssyn og formidling i utdanningene.

Studieplaner fra profesjonsutdanningene innen kunst og design har bare i liten grad vært godt formulert og offentlig tilgjengelige. Det betyr på ingen måte at verdinormer ikke eksisterer, men det betyr at det er svært vanskelig for en som ikke selv er kunstner, arkitekt eller designer å komme i reell dialog om designutdanning. At denne dialogen ikke alltid er lett å føre, har Anna Lena Lindberg drøftet i sin doktoravhandling fra 1988, ”Konstpedagogikens dilemma.” Lindberg beskriver en kunstelite som i ord ønsker dialog med publikum, men som i praksis ikke ønsker diskusjon om kunstverkenes kvaliteter når utstillinger skal bestilles og kunstverk skal kjøpes inn. Det er lite som tyder på at disse holdningene bare gjelder billedkunst, og det er heller ikke mye som tyder på at holdningene er uaktuelle i dag.

Profesjonsutdanning av lærere som skal undervise i grunnskolens allmenndannende fag, har vært tilpasset gjeldende rammeplaner for grunnskolen. Lærerutdanningen reguleres også av nasjonale rammeplaner, men vi har lite kunnskap om hvilke idealer som i praksis har styrt lærerutdanningen innen fagfeltet. Perioden fra 1960-

² Se artikler i denne artikkelsamlingen: Brønne, Karen. ”Kunst- og designdidaktikk i lærerutdanning”, Gulliksen, Marte. ”Constructing a *Formbild*”.

1997 har nok på mange måter vært preget av en strid mellom håndverkstradisjonen og de romantiske ideene i faget *Forming*. I 1997 fikk fagområdet nytt navn; *Kunst og håndverk*, og det ble lagt mer vekt på kulturaspektet og nye områder som design og arkitektur. I stortingsmeldingen "Visjon og Virkelighet" (2001), blir utdanningens betydning for deltakelse i samfunnsdebatt og kulturliv understreket som et ledd i å styrke demokratiet og motvirke fragmentering (Kap.1.2.).

I 2006 skal grunnskolen igjen få nye læreplaner. Foreløpig vet vi ikke om statsråd Clemet bestemmer seg for å styrke eller svekke design og visuell kommunikasjon i den fremtidige grunnskolen. Riktignok har Stortinget bestemt at *Teknologi og design* skal inn som tverrfaglig tema, men vi vet lite om dette blir en styrke for teknologifagene eller designfagene. Anne Stol Øyan³ problematiserer i sitt forskningsprosjekt grunnlaget for den dragkamp som forventes å komme mellom fagmiljøer knyttet til teknologi og design. Tatt i betraktning den svake posisjon kunnskap om design har i de ulike beslutningsapparatene, er det svært usikkert hva resultatet blir.

3) Studier av offentlig dialog om design

Massemediene påvirker våre holdninger og har dermed en verdiformidlende funksjon i samfunnet. Aviser og tidsskrifter har for eksempel velartikulerte anmeldelser av litteratur og en levende debatt om litterære kvaliteter. Avisartikler om design, derimot, behandles ofte som "lett" kulturstoff. Mangel på tildeling av forskningsmidler gjennom *Norges Forskningsråd* avspeiler også en lav prioritering av forskning knyttet til design og designdidaktikk. Lav prioritering av forskning fører til manglende kunnskapsutvikling, som igjen avspeiles i debatter om kunst, arkitektur og design. Slike debatter avdekker dessverre ofte sterke motsetninger mellom lekmenn og profesjonelle, der mangel på kunnskap og fravær av en felles begrepsforståelse, hindrer en konstruktiv dialog. I sitt doktorprosjekt "Makt, definisjonsmakt og smak. En undersøkelse av formidlingen av Skulpturlandskap Nordland" (under avslutning) undersøker Øystein Cruikshank blant annet hvordan mediene har påvirket folks smak og mening om skulpturene i prosjektet.

Noe har allikevel skjedd siden den heftige debatten i 1997 (Benedictow, Carlsen og Norberg-Schulz m. fl.) om museumsutbyggingen på Tullinløkka, der striden sto mellom vinnerutkastet til arkitektkontoret *Telje-Torp-Aasen* og det klassiske forslaget til Pjotr Choynowski, båret fram av skipsreder Petter Olsen. Store byutviklingsprosjekt som Bjørvika, Vestbanen og Tjuvholmen, blir i dag presentert på flere måter, både som tradisjonelle arkitekttegninger men også som tredimensjonale modeller, perspektivtegninger, animasjoner og datamanipulerte bilder. Innformasjonen til allmennheten bygger i stor grad på disse bildene og modellene, og det stiller høye krav til utbyggere og arkitekter med å presentere prosjektene edruelig. Men dersom utbyggerne har økonomiske egeninteresser av å fremstå som attraktive, så kan det være fristende å frembringe modeller, perspektivtegninger eller data-

³ Se artikkel i denne artikkelsamlingen: Øyan, Anne Stol. "DESIGN - mellom kunst og teknologi".

manipulerte bilder som forskjønner virkeligheten. Materialvalget i en modell kan styre oppfatningen – gjennomsliktig pleksiglass gir et luftigere inntrykk enn massivt tre. Plassering av referansestørrelser som eksisterende hus, mennesker eller biler i perspektivtegninger, kan villedende betrakteren. I slike situasjoner burde massemediene ta sitt ansvar alvorlig og intensivere sin kildekritikk og kritiske analyse av de visuelle representasjonene.

Journalistene utvikler ikke sin kompetanse i et vakuum. Et oppegående utdannings- og forskningsmiljø er avgjørende for at massemedienes ”kritiske røster” skal ha tilgang på kunnskap og interessere seg for å granske de grunnlagsdokumenter – her visuelle representasjoner – som vedtak bygger på. Det handler om å utvikle visual literacy - å bli visuelt litterat. Selv om animasjonene og tegningene som vedtakene bygger på er gode, så er de ikke i full skala og ikke i tre dimensjoner, de må tolkes.

Framvekst av forskning på feltet

I snart 30 år har det vært mulig for lærere å ta hovedfag i forming ved *Høgskolen i Oslo*⁴ og *Høgskolen i Telemark*⁵, men veien til videre doktorstudier har inntil nylig vært mer eller mindre stengt. Fra 2005 erstattes hovedfagseksamen i forming med *Master i Formgivning, kunst og håndverk*, og behovet for relevant forskning av høy kvalitet aktualiseres ytterligere. Kunsthøgskolene retter seg hovedsakelig mot kunstnerisk utviklingsarbeid, og bedriver ikke forskning. De har ikke kunnet produsere den vitenskapelige kunnskap som fagfeltet har behov for. Heller ikke forskningsmiljøene ved universitetene, innen relaterte fag som pedagogikk, kunsthistorie, estetikk og materiallære, har hatt forutsetninger for å drive tilstrekkelig relevant forskning innen designfag. Behovet for en kobling mellom praksis og teori har etter hvert blitt åpenlys. Med kravet om at all høyere utdanning nå skal være forskningsbasert, er utfordringene til forskning innen designfag blitt enda klarere.

Det hittil viktigste som har skjedd for å fremme forskning innen designfagene i Norge, er at Arkitekthøgskolen i Oslo (AHO) åpnet sitt doktorprogram for kunstnere, designere og fagdidaktikere i 1995 (Nielsen 1998). Dette har vært helt avgjørende for at profesjonsutøvere skal kunne opparbeide kompetanse til å forske innen eget fagfelt. Men det har ikke vært uproblematisk å bane seg vei i forskningssystemet for et praksisbasert og tradisjonelt ”taust” fagfelt som formgivning. Da *Statens lærerhøgskole i forming Oslo* (SLFO) i 1973 fikk status som høgskole, og dermed plikt til å drive forskning, ønsket *Rådet for humanistisk forskning* (RHF) å vurdere formingsfagernes og institusjonenes plass innenfor forskningssystemet. I 1980 ble det opprettet et utvalg under ledelse av Hans-Otto Mørk, daværende rektor på SLFO. Det skulle vise seg at begrep som *formingsforskning* var problematisk. Utvalgets innstilling ble heller ikke publisert, men diskutert på et seminar i 1985. Deretter vedtok RHF å nedsette et nytt utvalg for å omarbeide innstillingen, som ble

⁴ Tidligere Statens lærerhøgskole i forming Oslo

⁵ Tidligere Statens lærerhøgskole i forming Notodden

publisert i 1987 under tittelen: "Forming, formingsfag og kunstfag i forsknings-systemet". Fremdeles var det klargjøring av begrep som *formingsforskning*, *formingsfaglig forskning* og *humanistisk kunstfaglig forskning* som sto i fokus for drøftingene (RHF 1987). Norges Forskningsråd fulgte senere opp problematikken i Åsgårdstrand-konferansen i 1992 og publikasjonen "Kunstfaglig forskning" i 1993. Lærerutdanningsrådet gjorde også en viktig innsats på 90-tallet for å fremme interesse og kunnskap om forskning innen kunstfagene i lærerutdanningen. Dette skjedde gjennom diverse konferanser og tilhørende konferanserapporter. Men problemet med hva som ligger i begrepet *formingsforskning* var fremdeles et aktuelt diskusjonstema.

Neste skritt for å fremme forskning innen designfagene ble gjort av Halina Dunin-Woyseth, leder for doktorprogrammet ved AHO siden 1992. Med bakgrunn som utøvende arkitekt og forsker hadde hun de nødvendige forutsetninger for å artikulere og problematisere de utfordringer som profesjonsutøvere innen kunst og designfag møtte i sine akademiske bestrebelser med sine doktorgradsprosjekter. Gjennom introduksjon av begrepene *making disciplines* og *making professions* (Dunin-Woyseth 2003) har hun løftet det akademiske nivået på den tidligere diskusjonen om *formingsforskning*.

I St.meld.nr.35 (2001-2002) "Kvalitetsreformen: Om rekruttering til undervisnings- og forskerstillinger i universitets- og høyskolesektoren", ser Utdannings- og Forskningsdepartementet med bekymring på det lave antallet doktorstipendiatstillinger i humaniora, spesielt i språkfag og estetiske fag (pkt. 7.2.2). I kapittelet om rekruttering til undervisnings- og forskerstillinger i universitets- og høyskolesektoren, kap.7; "Fagområder med begrenset rekrutteringsgrunnlag" pekes det spesielt på følgende: "I de estetiske fagene er situasjonen mer kritisk, ettersom NIFU anslår at det er behov for 50 doktor- stipendiatstillinger for å dekke erstatningsbehovet frem mot 2007" (ibid:47). For fagområdet formgivning, kunst og håndverk er det ikke bare erstatningsbehovet som er stort, det er underdekning på doktorgrader og forskning innen hele fagfeltet sett i forhold til det store behovet for utvikling av kunnskap. Utviklingen av feltet er også avhengig av gode nettverk og organisering av forskningsaktiviteten også etter avlagt doktorgrad.

Bakgrunn for DesignDialog

Forskernettverket *DesignDialog* har sitt utspring i doktorprogrammet ved AHO og bygger på internasjonale strømninger med å bygge forskernettverk som inkluderer post.doc forskning. Vinteren 2003 ble doktorprogrammet ved AHO og konseptet *DesignDialog* presentert på *The Third International Conference for Doctoral Education in Design - 3rdDED* - i Tsukuba, Japan (Dunin-Woyseth og Nielsen 2003). Konferansen ble en bekreftelse på at krefter ved doktorprogrammet ved AHO har kommet langt i arbeidet med å stake ut en kurs for programmet og forskernettverk innen design og designdidaktikk.

Utviklingen fram mot et bærende konsept for forskernettverket har vært lang. Gjennom prøving og feiling, fra mester til lærling og til slutt i et forskende fellesskap, *community of practice*. Janne Beate Reitan har i sitt forskningsprosjekt om inuitiske kvinner som syr klær, løftet frem Wengers teori. Det er hun som har drevet Wengers teori også i forhold til oppbyggingen av forskernettverket.

Oppbygging av slike forskernettverk er helt i tråd med det *Norges Forskningsråd* ønsker. Her har professorer i samarbeid med forskerkolleger fra ulike høyskoler, dr. stipendiater og masterstipendiater en felles interesse av å gjøre hverandre gode gjennom diskusjoner og felles publikasjoner. Interesse fra nye doktorkandidater om deltakelse i *DesignDialog*, bekrefter at dette er en fruktbar vei å gå. Internasjonalisering er en viktig utfordring for nettverket, og dette arbeidet er godt i gang.

Artiklene i artikkelsamlingen

De tre første artiklene i denne artikkelsamlingen omhandler det designfaglige forskningsfeltets framvekst, epistemologi og didaktikk. De siste fem artiklene presenterer konkrete forskningsprosjekter innen forskernettverket *DesignDialog*. Denne innledende artikkelen ”Design og demokrati – om framveksten av forskernettverket *DesignDialog*” omhandler bakgrunn for, innhold og framvekst av forskernettverket. Den viser hvordan nettverket søker ny kunnskap gjennom å se fagdidaktisk designforskning i sammenheng med studier av design og innovasjon i ulike bedrifter, samt offentlig dialog om design i ulike medier.

I artikkelen ”From Apprentice to Master. Some notes on Educating Design Scholars and Developing Design Scholarship” drøfter Halina Dunin-Woyseth og Liv Merete Nielsen utfordringer ved profesjonspraktikernes inntog i den akademiske forskerverden. Artikkelen presenterer utviklingen av forskning innen skapende fag og introduserer konseptet *making disciplines*. Artikkelens innhold knyttes til framveksten av forskernettverket *DesignDialog*. David Durling, fra *Advanced Research Institute, Staffordshire University* i Storbritannia og redaktør av *Design Research News*, er en internasjonal kapasitet knyttet til utvikling av didaktikk for dr. program innen kunst og design. I artikkelen ”Forskning og PhD innenfor design” skriver han om erfaringer og utfordringer fra Storbritannia knyttet til utviklingen av dr. program for profesjonspraktikere innen kunst og design.

Både Janne Beate Reitan, Marte Gulliksen og Øystein Cruikshank er i avslutningsfasen på sine dr. prosjekt ved AHO. De er alle opptatt av kunnskap, smak og læring, enten den foregår i et praksisfellesskap, i en organisert undervisningssituasjon eller gjennom påvirkning fra massemedier. I artikkelen ”Folkedesign – Vernacular design. Et praksisfellesskap for læring?”, skriver Reitan om sin forskning i Alaska blant inuitiske kvinner som designer folkedrakt. Hun beskriver hvordan disse kvinnene lærer design i et *community of practice*, og drøfter undersøkelsene fra Alaska med utgangspunkt i teori av Wenger og Schön opp imot designteori av Alexander. Gulliksen er i sitt dr. prosjekt opptatt av å problematisere hva og hvor-

dan forbilder innen form blir konstruert i lærerutdanningsinstitusjoner. I artikkelen "Constructing a *Formbild*" introduserer hun begrepet *Formbild*, og drøfter dette i forhold til tradisjon, makt og redesign, slik Michl beskriver begrepet. Cruikshank har studert hvordan skulpturer i *Skulpturlandskap Nordland* ble mottatt av lokalbefolkningen og omtalt i pressen. Han studerer blant annet hva som er grunnen til at noen skulpturer ble godt mottatt mens andre vakte stor harme i lokalbefolkningen. I artikkelen " *Kulturell kapital. Begrep eller metafor?*", drøfter Cruikshank problemer knyttet til smak og definisjonsmakt samt Bourdieus konsept *kulturell kapital*.

Karen Brønne og Anne Stol Øyan er begge i startfasen på sine dr. prosjekt. Brønne setter søkelys på den rollen lærerutdanningsinstitusjonene spiller i utviklingen av faget *Kunst og håndverk*. I artikkelen "Kunst- og designdidaktikk i lærerutdanning", viser hun hvordan hun ønsker å bygge på Wenger i analysen av sine feltstudier. Øyan er opptatt av at Stortinget har vedtatt at det skal opprettes et nytt tverrfaglig emne, *Teknologi og design*, i grunnskolen fra 2006. I sin artikkel "DESIGN - mellom kunst og teknologi" stiller hun spørsmål om det teknologiske fagmiljøets motiver for å knytte *design* til teknologi. Ulike tolkninger av designbegrepet og dertil hørende praksis står sentralt i det Øyan ønsker å undersøke. Dette gjør hun blant annet med utgangspunkt i Bourdieus feltteori.

Alle disse fem forskningsprosjektene har en mer eller mindre fagdidaktisk vinkling. Gulliksen, Brønne og Øyan gjør sine empiriske studier i utdanningsinstitusjoner. Reitan og Cruikshank gjør feltstudier som viser oss hvordan kunnskap om design og kunst utvikles og formidles i praksisfelleskap og gjennom media. Det er ikke tilfeldig at Wengers læring gjennom praksisfelleskap, *community of practice*, og Bourdieus feltteori står sentralt i flere av prosjektene. Det bygger på et syn om at læring foregår flere steder, både i organisert skole og i mer eller mindre tilfeldige praksisfelleskap og gjennom massemedier. Også forskernettverket *DesignDialog* er et slikt lærende praksisfelleskap – for forskning i design.

Litteratur

- Benedictow, Ole Jørgen. 1997. Med hjerter av armert betong. *Dagbladet*, 21.07.97.
- Carlsen, Jan. 1997. Arkitekturens såpeopera. *Dagbladet*, 04.05.97.
- Clemet, Kristin, Erna Solberg og Ansgar Gabrielsen. 2004. Se mulighetene. *Dagbladet*, 10.05.04.
- Dunin-Woyseth, Halina. 2003. A Continuum from Scientific Research to Creative Practice. Noen tanker omkring forskning i skapende utøvende fag. *Nordic Journal of Architectural Research* 16 (1):23-30.
- Dunin-Woyseth, Halina, and Liv Merete Nielsen. 2003. From Apprentice to Master. Some notes on Educating Design Scholars and Developing Design Scholarship. In *Proceedings of the third conference Doctoral Education in Design. 3rdDED Tsukuba*, edited by D. Durling and K. Sugiyama. Tsukuba: University of Tsukuba.
- Gundersen, Vibeke Moldskred. 2001. Kun tre millioner til design. *Propaganda mediekanelen*, 11.10.01.
- Handels- og Næringsdepartementet. 2001. Design som drivkraft for norsk næringsliv. Oslo: HND.
- Handels- og Næringsdepartementet. 2003. Fra ide til verdi. Regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitik. Oslo: HND.
- Kirke-, Utdannings og Forskningsdepartementet. 2001. St meld nr. 27 (2000-2001) Visjon og virkelighet. Oslo: KUF.
- Kultur- og Vitenskapsdepartementet. 1988. NOU 1988:28. Med viten og vilje. Oslo: KVD
- Lindberg, Anna Lena. 1991. *Konstpedagogikens dilemma - historiska rötter och moderna strategier*. Lund: Studentlitteratur.
- Lowenfeld, Viktor og Lambert Brittain. 1973. *Kreativitet og vækst*. København: Gjellerup.
- Lundgaard, Hilde. 2000. Skulle aldri ha tillatt dette. *Aftenposten*, 11.09.00.
- Lundgaard, Hilde. 2004. Forargelsens mur. *Aftenposten Aften*, 17.08.04.
- Norges Forskningsråd. 1993. *Kunstfaglig forskning*. Oslo: Norges Forskningsråd.
- Nielsen, Liv Merete. 1998. Research Programs for the Reflective Practitioner. In *Nordic Visual Arts research. A Theoretical and Methodological Review*, edited by L. Lindström. Stockholm: Stockholm Institute of Educational Press.
- Nielsen, Liv Merete. 2000. *Drawing and Spatial Representations. Reflections on Purposes for Art Education in the Compulsory School*. Vol. 2, *Con-text*. Oslo: Oslo School of Architecture.
- Nielsen, Liv Merete. 2002. Design og arkitektur må få plass i skolen. *Aftenposten*, 14.12.02.
- Nielsen, Liv Merete. 2003. Design Education of the Lay Client. *Information Design Journal* 11 (2-3):184-188.

Norberg-Schulz, Christian. 1997. Klassiske krampetrekninger. *Dagbladet*, 13.04.97.

Rådet for humanistisk forskning. 1987. Forming, formingsfag og kunstfag i forskningssystemet. Oslo: Norges allmennvitenskapelige forskningsråd.

Utdannings-, og Forskningsdepartementet. 2002. St.meld.nr.35 (2001-2002) Kvalitetsreformen: Om rekruttering til undervisnings- og forskerstillinger i universitets- og høyskolesektoren. Oslo: UFD

Wenger, Etienne. 1998. *Communities of practice: learning, meaning, and identity, Learning in doing*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wilson, Brent. 2001. Mentors and Models: Doctoral Study in Art Education at Penn State. In *In their Own Words: The Development of Doctoral Study in Art Education*, edited by J. Hutchens. Reston: National Art Education Association.

Wilson, Brent, and Marjorie Wilson. 1977. An Iconoclastic View of the Imagery Sources of the Drawings of Young People. *Art Education* 30 (1):5-11.

Summary

The research network *DesignDialogue* has sprung into life as a result of visible shortcomings within the communication between professionals, designers or architects, and laymen, politicians or other decision makers, in design processes. Several recent projects have turned out to be approved on a deficient design knowledgebase from the laymen involved in the process. Design education of laymen in compulsory school is an important issue. The network *DesignDialogue* will, through research, work towards a more democratic design process. The aim is to increase visual literacy so that future co-operations will be recognised by their success rather than their failure to communicate.